

LA POBLACIÓ ACTIVA MASCULINA D'ALTAFULLA L'ANY 1795

El fons documental dels Miquelets, servat a l'Arxiu Històric de Tarragona¹, a més de permetre conèixer la contribució dels pobles del Corregiment de Tarragona a la Guerra Gran, suposa un conjunt enorme de possibilitats pel que fa a la investigació de l'estat de la població masculina de més de setze anys, al Camp de Tarragona, a les darreries del segle XVIII².

El fet que la participació dels altafullencs a la contesa ja estigui estudiada³, estalvia de fer-ne una nova reflexió i ens permet de centrar l'examen, de manera exclusiva, en l'anàlisi de la població masculina d'Altafulla de l'esmentada edat que l'any 1795 vivia o era censada a la vila, la qual cosa és factible gràcies a la «Lista general de todos los hombres de la jurisdicción de la villa de Altafulla desde la edad de 16 años en adelante, expresando los de cada uno, su estado y condición u oficio» redactada el 20 de febrer del 1795 per les autoritats altafullenques⁴.

1. La descripció del fons documental dels Miquelets la podeu trobar a l'apartat *Fonts dels treballs* de LUIS J. NAVARRO, *Datos para un estudio de la población activa masculina en el Corregimiento de Tarragona a finales del s. XVIII (Los Miqueletes en la Riera)*, dins «Universitas Tarraconensis» (Tarragona), II (1977-78), 99 s.; i de LLUÍS NAVARRO-SALVADOR ROVIRA, *La població activa de Reus a les darreries del segle XVIII* (Reus, Edicions del Centre de Lectura, 1980), 7 s.

2. Una visió global de la població masculina dels pobles del Tarragonès l'any 1795, figura a LUIS NAVARRO-SALVADOR ROVIRA, «La població activa masculina del Tarragonès (Corregimiento de Tarragona) el año 1795», dins *1er. Colloqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat* (Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1977), 129-146.

3. SALVADOR-J. ROVIRA i GÓMEZ, «Altafulla i la Guerra Gran (1793-1795)», dins *Quadern d'Història Tarraconense I* (Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1977), 129-158.

4. AHT. Miquelets, volum V.

QUANTIFICACIÓ DE LA POBLACIÓ ACTIVA MASCULINA

La població activa masculina d'Altafulla l'any 1795 arribava a 469 homes dels quals 219 tenien més de quaranta anys i 250 assolien edats entre els setze anys i els trenta-nou.

Els nascuts entre els anys 1771-75 i 1746-50, és a dir, aquells que en el moment de confeccionar la lleva tenien edats compreses entre els 20-24 anys i els 45-49, eren els grups més nombrosos en l'aresta piramidal d'edats; els seguien els nats entre 1761-65 i 1751-55 d'edats, respectivament, situades entre els 30-34 anys i els 40-44.

La consideració dels 469 individus de setze anys endavant, vius l'any 1795, permet d'advertir que 302 —un 65 per 100— tenien menys de 45 anys d'edat i que gairebé la meitat d'ells no en sobrepassaven els trenta. Tot plegat posa de manifest l'existència d'una població activa masculina relativament jove i nombrosa.

QUADRE I. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ MASCULINA D'ALTAFULLA DE 16 I MÉS ANYS (20-II-1795)

Any de naixença	Edat	Total	Percentatge
1779	16	40	8,52
78	17		
77	18		
76	19		
1775	20	65	13,85
74	21		
73	22		
72	23		
71	24		
1770	25	42	8,95
69	26		
68	27		
67	28		
66	29		
1765	30	56	11,94
64	31		
63	32		
62	33		
61	34		

Any de naixença	Edat	Total	Percentatge
1760	35		
59	36		
58	37		
57	38		
56	39	47	10,02
1755	40		
54	41		
53	42		
52	43		
51	44	52	11,08
1750	45		
49	46		
48	47		
47	48		
46	49	59	12,57
1745	50		
44	51		
43	52		
42	53		
41	54	26	5,54
1740	55		
39	56		
38	57		
37	58		
36	59	23	4,90
1735	60		
34	61		
33	62		
32	63		
31	64	36	7,67
1730	65		
29	66		
28	67		
27	68		
26	69	12	2,55

Any de naixença	Edat	Total	Percentatge
1725	70		
24	71		
23	72		
22	73		
21	74	6	1,27
1720	75		
19	76		
18	77		
17	78		
16	79	3	0,63
1715	80		
14	81		
13	82		
12	83		
11	84	2	0,42

L'ESTAT CIVIL DE LA POBLACIÓ ACTIVA MASCULINA

QUADRE II. ESTAT CIVIL DELS ALTAFULLLENCES DE 16 I MÉS ANYS

Edat	Solters	% s. 469 homes	Casats	% s. 469 homes	Vidus	% s. 469 homes
16-19	38	8,10	2	0,42	—	—
20-24	50	10,66	15	3,19	—	—
25-29	3	0,63	39	8,31	—	—
30-34	2	0,42	53	11,30	1	0,21
35-39	1	0,21	45	9,59	1	0,21
40-44	2	0,42	50	10,66	—	—
45-49	2	0,42	56	11,94	1	0,21
50-54	—	—	22	4,69	4	0,85
55-59	—	—	22	4,69	1	0,21
60-64	1	0,21	28	5,97	7	1,49
65-69	—	—	9	1,91	3	0,63
70-74	—	—	4	0,85	2	0,42
75-79	—	—	2	0,42	1	0,21
80-84	—	—	2	0,42	—	—
Totals	99	21,07	349	74,36	21	4,44

Com és natural els solters es concentren en els dos primers graons corresponents a les edats més joves (16-19 i 20-24 anys), apleguen el 18,76 per 100 de la població masculina. Els casats s'agrupen en les edats intermedies i els vidus apareixen en els darrers esglaons.

No ens podem estar de comparar la situació dels homes de 20-29 anys de la Riera de Gaià amb els de les mateixes edats d'Altafulla: així mentre els rierencs de 20-29 anys comprenen el 9,76 per 100 dels solters i el 1,40 per 100 dels casats de la població, els altafullencs de la mateixa edat representen el 10,66 per 100 dels solters i el 3,19 per 100 dels casats de la vila. Pel que fa als homes de 25-29 anys, els de la Riera signifiquen el 4,20 per 100 dels solters i el 4,66 per 100 dels casats, és a dir, hi ha un equilibri entre ambdós estats civils, això no es dona a Altafulla on els barons de 25-29 anys equivalen al 0,63 per 100 dels solters i al 8,31 per 100 dels casats de la població masculina de 16 i més anys de la vila ⁵. Resta clar, doncs, que els altafullencs setcentistes es mulleraven més joves que els rierencs, i la causa d'aquesta situació cal cercar-la en les millors condicions per guanyar-se la vida i mantenir una família d'Altafulla respecte de la Riera ja que el primer municipi, a més dels recursos agraris i artesans del segon, disposa de les possibilitats, gens menyspreables, proporcionades per la mar.

ACTIVITATS LABORALS DELS ALTAFULLENCS

QUADRE III. ACTIVITATS LABORALS DELS ALTAFULLENCS
DE 16 I MÉS ANYS

Activitat	nombre d'homes	percentatge
apotecari	2	0,42
armer	1	0,21
boter	4	0,85
cirurgia	1	0,21
comerciant	15	3,19
confiter	1	0,21
ermità	1	0,21
espardenyer	4	0,85
ferrer	3	0,63
fuster	6	1,27

5. LUIS J. NAVARRO, *Datos para un estudio*, p. 117.

Activitat	nombre d'homes	percentatge
hostaler	1	0,21
jornaler	169	36,03
lakai	1	0,21
matriculat	76	16,20
mestre	1	0,21
metge	1	0,21
mosso de soldada	4	0,85
noble	2	0,42
pagès	51	10,87
paleta	11	2,34
pastor	2	0,42
patró	3	0,63
pescador	32	6,82
revenedor	2	0,42
sabater	6	1,27
sagristà	1	0,42
sastre	7	1,49
sense especificar	16	3,41
teixidor	11	2,34
teòleg	1	0,21
traginer	33	7,03
total	469	

La dedicació laboral dels altafullencs, relacionada en el quadre número 3, manifesta la manera variada de guanyar-se la vida que tenien els homes d'Altafulla, l'any 1795. L'afirmació que acabem de fer és fa més evident si comparem els oficis exercits pels barons residents a Altafulla amb els dels qui vivien a la Riera de Gaià. Així, enfront dels divuit tipus diferents d'activitats laborals dels rierencs, els altafullencs les reparteixen entre trenta-un⁶.

Resulta molt clarificador el fet que, mentre a la Riera els seus 119 pagesos representen el 55,34 per 100 de la població activa masculina, els 51 pagesos d'Altafulla no signifiquen més que el 10,87 per 100 i, fins i tot, si als pagesos, tots ells propietaris de terres, els afegim els jornalers pel fet d'estar majoritàriament vinculats a la terra, trobarem que aquest sector —pagesos i jornalers— no arriba a aplegar

6. Id., p. 119.

la meitat de la població laboral altafullenca, ja que sols representa el 46,90 per 100.

Mentre els rierencs es distribueixen entre dos grans grups laborals: el pagesos —55,34 per 100— i els teixidors —27,45 per 100—, el conjunt dels quals comprèn quasi el 83 per 100 de la població activa masculina, els altafullencs ho fan de manera més repartida, ja que al grup majoritari dels jornalers —36,03 per 100— s'hi han d'afegir els grups dels matriculats —16,20 per 100—, dels pagesos —10,87 per 100—, dels traginers —7,03 per 100—, dels pescadors —6,82 per 100— i dels comerciants —3,19 per 100—. També pot ajudar a distingir la variació i importància dels diversos grups laborals altafullencs el fet que mentre a la Riera únicament tres sectors sobrepassen el 3 per 100 de la població activa —pagesos, pentinadors de canem i teixidors— a Altafulla ho fan set —comerciants, jornalers, matriculats, pagesos, pescadors, oficis sense especificar i traginers—.

No podem deixar d'assenyalar la importància de la gent de mar —matriculats, patrons i pescadors— ja que representa la quarta part de la població activa. Igualment significatiu és el grup dedicat a activitats mercantils —comerciants i traginers— puix que aplega el 10,22 per 100 dels altafullencs. Un altre grup laboral, el dels paletes, mereix que li prestem atenció car indica el desenvolupament de la vila a les darreries del segle XVIII, ja que, si el nombre de paletes d'una població és proporcional a les necessitats, tindrem que a Altafulla, seguint la proporció de la Riera de Gaià de 2 paletes per 215 homes, li corresponien, pels seus 469 homes, 4,36 paletes elevats a 11 en la realitat. La circumstància que la vila disposés d'un nombre de paletes dues vegades i mitja superior a la quantitat normal per atendre les necessitats de la construcció, és un clar exponent de l'expansió urbanística d'Altafulla a les dues darreres dècades del segle XVIII⁷.

ELS LLINATGES ALTAFULLENCS DEL SET-CENTS

Els 469 altafullencs de 16 i més anys portaven 148 cognoms diferents⁸. Com que la lleva militar dels miquelets aplega tots els caps de casa de la vila no resulta agosarat afirmar que els llinatges relacionats en el quadre número 4 eren els cognoms setcentistes d'Altafulla.

7. SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ, *Guia d'Altafulla* (Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1980), 55-58.

8. Ens referim al primer cognom.

La divisió del total d'altafullencs —469— pel dels cognoms —148— dóna una mitjana de 3,16 homes per llinatge. Per sobre la mitjana figuren els cognoms Ametller, Badia, Baldrich, Ballester, Baradat, Bas, Bisay, Borderi, Boronat, Buyreu, Camps, Cendra, Clot, Dalmau, Elias, Espina, Garcia, Gatell, Gibert, Grau, Gual, Guasch, Llorens, Magriñà, Marquès, Martí, Mercader, Molas, Parellada, Pijoan, Recasens, Rius, Rodríguez, Rovira, Salvat, Soler, Solsona, Teixidor, Torrell, Vallvé, Vidal, Virgili i Ximenis. Aquests quaranta-tres cognoms són els més abundants i apleguen 308 dels 469 altafullencs de 16 i més anys, és a dir, al 66,32 per 100 de la població activa masculina d'Altafulla. Entre ells ocupa un lloc molt destacat el llinatge Pijoan, ja que el fet que quaranta-nou altafullencs s'hi cognomenin el converteix en el genuí d'Altafulla. A considerable distància del cognom Pijoan figura, amb 18 individus, el llinatge Rius. El tercer lloc, amb un total de 12 subjectes, pertany al cognom Llorens; els llinatges Garcia i Rovira, amb onze homes cada un, ocupen el quart lloc mentre que el cinquè correspon al cognom Guasch.

QUADRE IV. COGNOMS D'ALTAFULLA L'ANY 1795⁹

Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469	Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469
Aguader	3	0,63	Bas	4	0,85
Albages	2	0,42	Batlle	3	0,63
Alegret	3	0,63	Bisay	4	0,85
Alomà	3	0,63	Blanch	3	0,63
Alujas	1	0,21	Bofarull	1	0,21
Ametller	4	0,85	Borderi	4	0,85
Anglès	1	0,21	Boronat	6	1,27
Arall	2	0,42	Bosch	1	0,21
Argilaguet	3	0,63	Bru	1	0,21
Armengol	1	0,21	Buyreu	5	1,06
Arnavat	1	0,21	Busquets	2	0,42
Badia	4	0,85	Cailà	1	0,21
Baldrich	4	0,85	Calat	1	0,21
Balsells	1	0,21	Camps	7	1,49
Ballester	4	0,85	Canals	3	0,63
Baradat	4	0,85	Capestany	2	0,42

9. Els cognoms els transcrivim sense normalitzar, tal com apareixen en la documentació.

Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469	Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469
Cendra	7	1,49	Llauradó	1	0,21
Clot	4	0,85	Lloberas	2	0,42
Coll	1	0,21	Llorens	12	2,55
Comajuncosa	1	0,21	Madriles	1	0,21
Comas	1	0,21	Magrané	1	0,21
Copons	1	0,21	Magriñà	8	1,70
Dalmau	8	1,70	Mallafre	2	0,42
Domingo	1	0,21	Mañé	1	0,21
Duix	1	0,21	Mari	3	0,63
Duset	2	0,42	Marquès	9	1,91
Elies	5	1,06	Martí	6	1,27
Espana	1	0,21	Mercader	4	0,85
Espina	7	1,49	Mestre	1	0,21
Estampa	1	0,21	Mir	1	0,21
Esteva	1	0,21	Miracle	1	0,21
Fabré	1	0,21	Miró	3	0,63
Farreras	2	0,42	Molas	4	0,85
Ferrando	1	0,21	Molins	1	0,21
Ferrer	3	0,63	Montserrat	1	0,21
Fleix	1	0,21	Moragas	1	0,21
Font	1	0,21	Muxó	1	0,21
Fortuny	2	0,42	Nin	1	0,21
Gallart	1	0,21	Oliva	1	0,21
Garcia	11	2,34	Oller	2	0,42
Garp	1	0,21	Palmí	1	0,21
Gasull	2	0,42	Pàmies	1	0,21
Gatell	6	1,27	Parellada	6	1,27
Gaugueta	2	0,42	Parera	2	0,42
Gibert	4	0,85	Peris	1	0,21
Giralt	1	0,21	Pinyol	1	0,21
Gomà	1	0,21	Plana	2	0,42
Grau	5	1,06	Pie	1	0,21
Gras	1	0,21	Pijoan	49	10,44
Gual	5	1,06	Plana	3	0,63
Guasch	10	2,13	Rabassa	1	0,21
Ivern	3	0,63	Ramon	3	0,63
Lunyes	1	0,21	Recasens	6	1,27
Llagostera	3	0,63	Reñé	1	0,21

Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469	Cognom	Homes que el duen	Percentatge sobre 469
Riambau	3	0,63	Socias	1	0,21
Ribé	1	0,21	Soldevila	2	0,42
Rius	18	3,83	Soler	5	1,06
Rodriguez	4	0,85	Solsona	4	0,85
Roig	1	0,21	Suñé	2	0,42
Romeu	1	0,21	Tarifa	1	0,21
Roquer	1	0,21	Teixidor	4	0,85
Rosell	2	0,42	Tell	1	0,21
Rovira	11	2,34	Torras	1	0,21
Rufiandis	1	0,21	Torrell	4	0,85
Ruiz	1	0,21	Torrelles	2	0,42
Rull	1	0,21	Tremull	2	0,42
Sabaté	2	0,42	Trilles	1	0,21
Sagalà	3	0,63	Vallvé	7	1,49
Salvat	5	1,06	Veciana	1	0,21
Sanromà	2	0,42	Vidal	6	1,27
Sans	2	0,42	Vila	2	0,42
Savalls	1	0,21	Virgili	9	1,91
Segarra	1	0,21	Vives	1	0,21
Segur	2	0,42	Ximenis	5	1,06

ESTAT SANITARI DE LA POBLACIÓ MASCULINA

El fons documental dels Miquelets també permet de saber l'estat sanitari de la població masculina d'Altafulla dels 16 als 50 anys car, pel motiu d'estar exempts d'anar a la guerra els homes que patien malalties, els promotors del servei de Miquelets venien obligats a relacionar-los, tot especificant-ne les malalties, per fer-los conèixer a les autoritats corregimentals.

Els municipis del Tarragonès integrats dins del Corregiment de Tarragona l'any 1795 ¹⁰, tenien un total de 4.876 homes dels 16 als 50 anys, dels quals 304 patien malalties que els exclouien del reclutament. Si partim del principi que en una situació sanitària normal existeix correlació entre el nombre d'habitants i el de malalts, és a dir, a major població major nombre de malalts, podrem treure la proporció

10. Altafulla, la Canonja, el Catllar, Constantí, Creixell de Mar, el Morell, els Pallaresos, Perafort, Puigdelfí, la Poble de Mafumet, Renau, la Riera de Gaià, la Secuita, Tarragona, Torredembarra, Vilallonga del Camp i Vila-seca i Salou.

a base de dividir el total dels homes d'edats compreses entre els 16 i els 50 anys pel nombre d'homes de les mateixes edats que patien malalties amb el resultat d'un malalt per cada setze homes ¹¹.

Si apliquem la proporció comarcal d'1 per 16 a Altafulla tindrem que el quocient de dividir els seus 368 homes, d'edats compreses entre els 16 i els 50 anys, per 16 dóna el resultat de 23, la qual cosa equival a dir que la situació sanitària normal per a Altafulla era de vint-i-tres malalts teòrics. Com que els malalts reals de la vila eren vint-i-dos es pot dir que la salut dels altafullencs era un xic millor del que hom pot qualificar de normal. Altafulla era, en definitiva i conjuntament amb Tarragona, Vilallonga del Camp i Vila-seca i Salou, una de les quatre poblacions del Tarragonès amb menys proporció de malalts per habitant.

Els altafullencs que patien hèrnia eren el grup més nombrós de malalts ja que comprenien el 27,27 per 100 dels impeditos per al servei de guerra; val a dir que el nombre d'herniats d'Altafulla superava en un 5 per 100 el percentatge dels de la comarca. El segon lloc l'ocupen els afectats de raquitisme —el 13,63 per 100— i el tercer aquells que pateixen reumatisme i infermetat de la vista; ambdues malalties plegades representen el 18,18 per 100 de la població masculina sense condicions per a ser enquadrada dins de les llistes dels possibles soldats.

QUADRE V. MALALTIES DELS ALTAFULLENCS DE 16 A 50 ANYS EL 1795

Tipus de malalties	Nombre de malalts	Percentatge
escorbut	1	4,54
geperut	1	4,54
gota	1	4,54
hèrnia	6	27,27
problemes respiratoris	1	4,54
raquitisme	3	13,63
reumatisme	2	9,09
oïda	1	4,54
sarcocele	1	4,54
vista	2	9,09
total	22	

11. LUÍS NAVARRO-SALVADOR ROVIRA, *Estado sanitario de la población masculina en el Tarragonés a finales del siglo XVIII a través de una leva militar*. Comunicació presentada al VIè Congrés d'Història de la Medicina. Barcelona, 1979.

ALTRES ASPECTES

Els documents del fons dels Miquelets, a més de tot el que fin ara hem exposat i comentat, contenen multitud d'interessants detalls dels quals voldríem destacar-ne tres: els altafullencs a les colònies americanes, la referència a Antoni Martí i Franquès i els familiars del Sant Ofici de la Inquisició.

El 20 de febrer del 1795 eren absents d'Altafulla un total de 27 veïns els quals es trobaven fent la carrera d'Índies, bé com a negociants, bé com a patrons, pilots o mariners¹². La xifra és força considerable, puix equival al 5,75 per 100 de la població activa de la vila, i constitueix un element més a afegir a la llarga sèrie de testimonis acreditatius de la importància de la mar i de les activitats marineres en la vida econòmica del set-cents altafullenc.

El fet que Antoni Martí i Franquès aparegui empadronat a Altafulla no ha de sobtar puix que el savi naturalista establí el seu domicili a la vila natal quan es mullerà, l'any 1773, i hi visqué fins a les darreries dels anys norantes del segle XVIII.

A Altafulla, el 1795, hi residien dos familiars del Sant Ofici de la Inquisició: aquests no eren altres que Joan Gatell i Dalmau i el seu fill el Dr. Joan Gatell i Martí els quals, aleshores, tenien, respectivament, seixanta i vint-i-vuit anys¹³.

Salvador-J. ROVIRA I GÓMEZ

12. Els altafullencs absents eren Magí Pijoan, Francesc Mari, Joan Teixidó, Justí Oller, Francesc Marquès, Pau Gibert, Ignaci Badia, Antoni Rius, Llorenç Refié, Pere Pàmies, Macià Moles, Martí Camps, Martí Gual, Pere Guasch, Josep Pijoan, Pau Alomà, Josep Pijoan, Martí Pijoan, Pau Pijoan, Joan Baredat, Pere Joan Gibert, Jaume Gibert, Jaume Marquès, Josep Garcia, Pau Bisay, Pau Armengol, Tomàs Pifol.

13. Podeu trobar una breu biografia d'aquests dos altafullencs a SALVADOR ROVIRA I GÓMEZ, *Aproximació al coneixement d'en Joaquim Gatell i Folch (El «Caid Ismail»)*, Altafulla, 1976, p. 17.